

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова прийимальної комісії
Олександр ОСАУЛЕНКО
«07» травня 2025 р.

**ПРОГРАМА
СПІВБЕСІДИ З ГЕОГРАФІЇ**
для здобуття освітнього ступеня бакалавр

Затверджено Вченою радою НАСОА
Протокол від 29.05.2025 року № 11

Київ – 2025

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНИКІВ СПІВБЕСІДИ З ГЕОГРАФІЇ НА ОСНОВІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	4
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ	7
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування з географії розроблено на основі Закону України «Про загальну середню освіту».

Матеріал програми вступних випробувань з географії розподілено за такими програмовими розділами:

1. Загальна географія»;
2. «Материки та океани»;
3. «Україна у світі: природа, населення»;
4. «Україна і світове господарство»;
5. «Географія: країни та регіони».

На вступному випробуванні з географії **вступники повинні:**

- усно й письмово тлумачити географічні поняття, факти, явища, закони, теорії; описувати (усно чи письмово) географічні об'єкти, процеси, явища тощо;
- обговорювати проблеми географічного змісту глобального та регіонального рівня;
- застосовувати математичні методи для розв'язання географічних проблем і задач, розуміти і використовувати математичні моделі природних та суспільних явищ і процесів;
- пояснювати явища в живій природі, використовуючи наукове мислення; аналізувати і визначати проблеми довкілля;
- застосовувати географічні знання для пояснення та оцінювання географічних процесів і явищ;

Вступники складають вступне випробування з географії у формі випробування.

Зміст завдань відповідає програмі вступного випробування з географії.

Відповідь вступника має бути зв'язним, логічно послідовним повідомленням на певну тему, виявляти його вміння застосовувати визначення, правила до конкретних випадків.

Відповідь вступника оцінюється за рівнями: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» за 12-бальною шкалою.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНИКІВ СПІВБЕСІДИ З ГЕОГРАФІЇ НА ОСНОВІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень вступника
Початковий	1	Вступник за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) розпізнає і називає окремі географічні об'єкти
	2	Абітурієнт за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) називає окремі ознаки географічних об'єктів; наводить елементарні приклади географічних об'єктів
	3	Абітурієнт відтворює окремі факти; за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) характеризує окремі ознаки географічних об'єктів; відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді (наприклад так або ні); допускає суттєві географічні помилки
Середній	4	Вступник за допомогою вчителя відтворює незначну частину навчального матеріалу; дає визначення окремих географічних понять, неповну характеристику загальних ознак географічних об'єктів, допускаючи несуттєві географічні помилки
	5	вступник відповідаючи на запитання вчителя відтворює основний зміст навчального матеріалу; характеризує загальні ознаки географічних об'єктів, дає визначення окремих географічних, описує географічних об'єкти за планом, допускаючи несуттєві географічні помилки; проводить та описує спостереження; за допомогою вчителя виконує прості географічні дослідження та описує їх результати; за допомогою вчителя розв'язує прості типові географічні вправи і задачі
	6	Вступник самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал, відповідає на окремі запитання; частково пояснює відповідь прикладами, що наведені у підручнику; у цілому правильно вживає географічні терміни; характеризує будову та функції окремих географічних об'єктів за планом з незначними неточностями; за зразком розв'язує прості типові географічні вправи і задачі

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень вступника
Достатній	7	Вступник самостійно відтворює основну частину навчального матеріалу, використовуючи необхідну термінологію; розкриває суть географічних понять, допускаючи у відповідях неточності; за визначеними ознаками порівнює географічних об'єкти та явища; виконує прості географічні дослідження та описує їх результати; з допомогою вчителя формулює висновки
	8	Вступник самостійно відтворює навчальний матеріал; відповідає на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; порівнює географічні об'єкти, явища і процеси живої природи, встановлює відмінності між ними; пояснює причинно-наслідкові зв'язки; застосовує отримані знання у стандартних ситуаціях; розв'язує типові географічних вправи і задачі користуючись алгоритмом
	9	Вступник вільно відтворює навчальний матеріал та відповідає на поставлені запитання; аналізує інформацію, за допомогою вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки; самостійно розв'язує типові географічних вправи і задачі; використовує знання у стандартних ситуаціях; виправляє помилки; уміє працювати зі схемами, графіками, малюнками, таблицями, натуральними географічними об'єктами та їх моделями; виконує прості біологічні дослідження та пояснює їх результати, є учасником міжнародних, всеукраїнських, міських, районних олімпіад з географії
Високий	10	Вступник логічно та усвідомлено відтворює навчальний матеріал у межах програми; розкриває суть географічних явищ, процесів, пояснює відповіді прикладами; дає порівняльну характеристику географічним об'єктам і явищам; аналізує, систематизує, узагальнює, встановлює причинно-наслідкові зв'язки; використовує знання у нестандартних ситуаціях; виявляє ставлення й готовність реагувати відповідно до засвоєних ціннісних орієнтацій, є переможцем міжнародних, всеукраїнських, міських, районних олімпіад з географії(III місце)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень вступника
	11	Вступник виявляє міцні й глибокі знання з географії у межах програми; самостійно аналізує і розкриває закономірності живої природи, пояснює прикладами, що ґрунтуються на власних спостереженнях; дає порівняльну характеристику географічним явищам з поясненням причин подібностей й відмінностей; встановлює і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки; визначає можливості практичного застосування результатів дослідження; виявляє переконання і активно проявляє ціннісні орієнтації, здійснюючи вибір завдань і рішень, є переможцем міжнародних, всеукраїнських, міських, районних олімпіад з географії (II місце)
	12	Вступник виявляє системні знання з географії, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує географічні явища і процеси, виявляє особисту позицію щодо них; використовує знання з інших предметів для виконання ускладнених завдань; знаходить та використовує додаткові джерела інформації для виконання навчального завдання; уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання, приймати рішення, аргументувати власне ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення, бере участь у дискусіях, вирішенні проблемних питань, є переможцем міжнародних, всеукраїнських, міських, районних олімпіад з географії(I місце), учасником конференцій географічного спрямування

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ

1. Відкриття нових земель. Навколосвітні подорожі.
2. Особливості та відмінності зображення земної поверхні на глобусі, аерофотознімках, космічних знімках, планах, картах. Масштаб та його види. Умовні знаки плану Абсолютна і відносна висота місцевості, їх визначення за допомогою горизонталей та шкалою висот. План, його основні ознаки. Визначення напрямків на плані. Читання плану. Географічні карти, їх елементи. Легенда карти. Масштаб карт. Географічні атласи. Практичне значення карт.
3. Материки та океани як об'єкти вивчення регіональної географії. Співвідношення на Землі материків та океанів. Материки і частини світу. Джерела географічної інформації про материки та океани. Карти материків та океанів, їх класифікація за масштабом, просторовим охопленням, змістом і призначенням.
4. Походження материків та океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічні ери та епохи горотворення. Тектонічні структури: платформи та області складчастості. Закономірності поширення основних форм рельєфу на материках і в океанах. Кліматотвірні чинники. Розподіл сонячної енергії на Землі. Вплив підстильної поверхні на клімат. Закономірності зміни температури повітря і поверхневих вод океанів. Повітряні маси, їх властивості та переміщення. Загальна циркуляція повітряних мас. Кліматичні пояси і типи клімату Землі. Закономірності розподілу атмосферних опадів. Водні маси, їх властивості. Океанічні течії. Природні комплекси материків та океанів.
5. Географічне положення материків. Дослідження та освоєння материка. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною.
6. Типи рельєфу за походженням. Рельєф і діяльність людини. Корисні копалини України, їх класифікація за використанням, закономірності поширення. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й райони видобування вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі. Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів. Особливості геологічної будови, рельєфу та мінеральних ресурсів своєї місцевості.
7. Склад вод суходолу. Поверхневі води. Річки. Будова річкової долини. Основні річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер течії. Падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густота річкової мережі. Річковий стік, витрати води. Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Водні ресурси України,

- шляхи їх раціонального використання та охорони. Води суходолу своєї місцевості.
8. Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Дослідження В. Докучаєва. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Ґрунти своєї місцевості. Зміни ґрунтів у результаті господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання земельних ресурсів.
 9. Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природно-заповідні об'єкти своєї місцевості.
 10. Механічний рух населення: причини і види міграцій, основні напрямки міграційних потоків у світі та Україні. Українська діаспора. Міграційна політика.
 11. Міські і сільські населені пункти. Критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Міські агломерації. Мегаполіси, мегалополіс. Світові міста. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні і світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація.
 12. Класифікація мінеральних ресурсів за використанням. Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними ресурсами. Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення родовищ вугілля, нафти, природного газу.
 13. Значення електроенергетики. Типи електростанцій, основні чинники їх розміщення. Паливноенергетичний баланс. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП. Використання відновлюваних джерел енергії. Підприємства електроенергетики свого регіону. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу.
 14. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції. Підприємства машинобудування свого регіону.
 15. Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт України. Залізничний транспорт – основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт.

16. Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна й продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні. Сталий розвиток – стратегія людства на XXI століття.
17. Особливості економіко-географічного положення регіонів. Склад регіонів. Сучасна політична карта регіонів. Форми державного правління і територіального устрою країн світу. Прояви сепаратизму та військової агресії. Типи країн за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації світу.
18. Особливості економіки країн світу. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини. Сільське господарство. Лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Переробна промисловість. Основні регіони промисловості. Реіндустріалізація. Третинний сектор економіки. Сфера послуг. Найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли. Зв'язки України з країнами світу
19. Місце країн у світі та регіоні. Модель економічного розвитку, що визначає місце країн у міжнародному поділі праці (МГПП).
20. Експортна орієнтація економіки країн світу. Особливості розвитку і розміщення виробництв первинної і вторинної сфери. Домінуючі складові третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства країн світу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Навчальна програма МОН, рівень стандарту для 10-11 класів з географії

<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf>

2. Навчальна програма МОН для закладів середньої освіти для 6-9 класів класів з географії

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>

Допоміжна

1. Тести ЗНО/ НМТ онлайн з географії,

<https://zno.osvita.ua/geography/>

2. Програма ЗНО з географії

<https://testportal.gov.ua/proggeo/>